

Oorkonden en Mededelingen

Brugse Leliaards gevluht te Sint-Omaars van 1302 tot 1305

In het Brugse tijdschrift « La Flandre », deel VIII (1876), werd een lijst afgedrukt van Brugse burgers uit het begin van de XIVe eeuw die, gedurende een oproer in hun vaderstad, een veilige toevlucht hadden gezocht buiten het graafschap Vlaanderen in de stad Sint-Omaars ¹.

Het stuk, een rol perkament van 0,55 m. lang, werd in 1875 in het Trésor des Chartes de l'Artois teruggevonden door de departementale archivaris J. M. Richard. Hij vroeg aan zijn Brugse collega L. Gilliodts-van Severen het stuk te dateren. Deze besloot het volledig af te drukken in « La Flandre », in de hoop dat iemand zou vinden om welk Brugs oproer het ging.

Mijn collega Dr J. Marechal wees mij op dit stuk. Bij het nazien ervan kon ik vaststellen dat de namen die erin voorkomen Brugse burgers zijn, die in 1302 tot de partij van de Leliaards behoorden, en wier goederen in 1302 verbeurd verklaard werden ².

Het stuk uit St. Omaars telt 199 namen, waaronder 94 gezinshoofden en alleenstaande personen. Het gaat hier vooral om de rijkste inwoners van Brugge. In 1292 bezaten 21 onder hen meer dan 3000 lb., 9 meer dan 2000 lb., en 9 meer dan 1000 lb.

(1) J. M. RICHARD, *Brugeois fugitifs ou bannis à Saint-Omer à la suite d'une Émeute au XIVe Siècle*, in *La Flandre*. VIII (1876), bl. 21-26. — Arras, Archives départementales, Trésor des Chartes d'Artois, A. 121/2.

(2) J. DE SMET, *De Inrichting van de Poorterlijke Ruitery te Brugge in 1292 en haar Indeling in Gezindheden in 1302*, in *Verlagen en Mededelingen van de Kon. Vlaamsche Academie*, 1930, bl. 499-505.

J. COLENS, 1302. *Le Compte communal de la Ville de Bruges*, in *Annales de la Société d'Emulation de Bruges*, XXXV (1885-1886).

Indien wij de « tallia » raadplegen waarvan de helft op 24 Juni 1297 te Brugge geheven werd, en die een belasting vormde van 2,5 % op het kapitaal, zien wij dat twee uitgewekenen 8000 lb. bezaten, één 5200 lb., dertien 4000 lb., vier 3200 lb., tien 2000 lb., twee 1600 lb., vijf 1200 lb., drie 1000 lb., zeven 800 lb., en vier 400 lb. ³.

Het stuk is belangrijk omdat het ons toelaat nog vijftien verdere Leliaards aan te wijzen onder de 248 Brugse poorters, die in 1292 meer dan duizend pond bezaten, en daardoor tot de Brugse ruitery behoorden. Wat het aantal leliaards brengt tot 73 tegenover 74 klauwaards. Van de andere 101 ruiters waren enkele reeds gestorven in 1302 en van de overblijvenden kon de gezindheid niet uitemaakt worden.

Deze vijftien leliaards zijn : Lambin Gerewin van Aardenburg, Egidius Alverdoe, Jan Bachter Halle, Wouter Bonin, Diederic Uten Broeke, Ghildolf Calkre, Bernard Dop, Wouter Garencopre, Jan Keminade, Jacob Loevens, Lambrecht Loevens, de vrouw van Joris van der Matte, Geraert de Sus, Robrecht van Valenciennes, Bertelmeus Zwartruddere ⁴.

Enkele leliaards waren gevlucht met hun huisgezin en geheel hun dienstpersoneel, waardoor wij de samenstelling van de huishoudens der rijkste Brugse poorters kennen. Drie huisgezinnen hadden vijf kinderen, vijf hadden er drie, vier twee kinderen, acht één kind en negen huisgezinnen waren zonder kinderen. Wat het dienstpersoneel betreft, namelijk knechten en meiden, vinden wij in één gezin elf dienstboden, in een ander zewen, in acht gezinnen vier, in tien gezinnen drie, in tien andere gezinnen twee en in zestien gezinnen één knecht of één meid.

(3) Stadsarchief te Brugge, *Stadsrekening over het jaar 1298*, f° 23 v. - 29 : « Solutum personis infrascriptis pro media parte mutui per talliam ville facti in Nativitate Beati Joannis Baptiste (24 Junii) anni Domini M.CC.XCVII. » Over deze « tallia » zie C. WYFFELS, *De Oorsprong der Ambachten in Vlaanderen en Brabant*, Brussel, 1951, bl. 67, nota 51.

(4) J. DE SMET, *A. w.*, bl. 499 en 501-504.

Hier volgen, in alfabetische volgorde, de namen van de gezinshoofden met de samenstelling van hun gezin, alsook de alleenstaande personen met hun dienstponeel. Hun fortuin wordt aangegeven 1° in 1292, 2° in 1297. De opgave van 1292 stamt uit de lijst der 248 Brugse poorters die meer dan duizend pond rijk waren en die lid waren van de poorterlijke ruitery. De opgave van 1297 werd berekend volgens de halve « tallia » die gelicht werd op 24 Juni 1298, en die 1,25 % bedroeg van het bezit.

Het fortuin van 1292 staat vóór het -, en dit van 1297 na het - .

Tussen haakjes staat de pagina uit « La Flandre », VIII (1876), en de volgorde van de naam op de bladzijde. Na de naam staat eventueel de Vlaamse naam tussen haakjes.

1. *Katheline feme Colard Averdoo* : 1 zoon, 1 dochter, 1 nicht, 1 knecht en een andere man. 3000 lb. - (p.23-12).
2. *Gilles Averdoo* : 2 knechten. Meer dan 1000 lb. - (p.23-6).
3. *Gosewin de Bailleul, le Smoutere* (van Belle) - (p.26-19).
4. *Gherard li Bart* : 1 knecht. 1000 lb. - 1200 lb. (p.26-13).
5. *Pol Bernard* : vrouw, 2 knechten, 1 jongen. 3000 lb. - 2000 lb. (p.23-11).
6. *Simon Bernard li juvenes* : - 800 lb. Hij kwam mede met nr. 14. (p.25-23).
7. *Clai Berthelot* : 1 knecht. (p.26-5).
8. *Mestre Nicholi de Bierevliet* : klerk van de schepenen te Brugge : 3 knechten, 1 meid. (p.25-1) 5.
9. *Jehan Bonin filz Bonin Kant* : 1 knecht. 3000 lb. - (p.25-25).
10. *Jehan Bonin* : 1 knecht. - 800 lb. (p.25-19).
11. *Lambert Bonin fil Gaerewin* : vrouw, 1 zuster met haar dochter, 2 schoonzusters, 6 knechten, 1 meid. 3000 lb. - 8000 lb. (p.23-1).
12. *Wautier Bonins* : 2 knechten, 1 jongen. 2000 lb. - 1200 lb. (p.24-10).

(5) Zijn broeder Niclays, kanunnik van St. Donaas, was te Brugge gebleven als klauwaard (COLENS, *A. w.*, bl. 106). Zie over hem J. DE SMET, *Maître Nicolas de Biervliet Painé, Clerc des Echevins de la Ville de Bruges*, in *Etudes d'Histoire dédiées à la Mémoire de Henri Pirenne*, Brussel, 1937, bl. 149.

13. *Thierris li Brabanchon* : (p.26-18) 6.
14. *Thierry du Bruuc* (Uten Broeke) : vrouw, alsmede Jan Danwild de jonge (nr. 28) en Simon Bernard de jonge (nr. 6), 2 knechten. 1000 lb. - 2000 lb. (p.25-21).
15. *Robert de le Bourse* (Van der Buerse) : 1 zoon, alsook de brouwer Pikavet. 3000 lb. - 4000 lb. (p.22-2).
16. *Clai li Calkere* : vrouw, 2 knechten, 1 meid. - 2000 lb. (p.22-2).
17. *Gildof li Calkere* : vrouw, 4 zonen, 1 dochter, 3 knechten, 1 meid. 2000 lb. - 2000 lb. (p.24-21).
18. *Pol li Calkeres* : vrouw, 3 zonen, 1 broeder, 2 knechten, 1 jongen. 3000 lb. - 4000 lb. (p.24-15).
19. *Wautier li Calkere* : vrouw, 3 dochters, 2 zonen, 2 nichten met 1 knecht, en Liegard Rijnvisch. 3000 lb. - 4000 lb. (p. 24-1).
20. *Willames li Calkere fieus Willaume*. (p.26-17).
21. *Gilles Clauward* : 1 neef en 1 knecht. 3000 lb. - 4000 lb. (p.25-14).
22. *Bernars li Clers* : vrouw, 1 knecht. (p.24-13).
23. *Jehans Copman d'Arke*. (p.25-6).
24. *Colard Cortegarbe* (Cortscoef) : 1 knecht. 2000 lb. - 4000 lb. (p.24-20).
25. *Dierolf Cortegarbe* : 1 knecht. 2000 lb. - 3200 lb. (p.24-19).
26. *Wautier le Crukebrekere* : 2 knechten. (p.22-4).
27. *Jehan Danwild* : - 2000 lb. (p.25-26).
28. *Jehan Danwild li juvenes* : kwam mede met nr. 13. - 800 lb. (p.25-22).
29. *Simons Dartrike* (van Artrike) : 3 zonen. 3000 lb. - 4000 lb. (p.24-9).
30. *Jehans Derière le Mostier* (Bachter Monstre). (p.23-7).
31. *Jehan Derière le Küst* (*Bachter Kist*) : vrouw, - 400 lb. (p.24-12).
32. *Martins Derière le Küst*. - 400 lb. (p.25-8).
33. *Jehans Derière le Hale* (Bachter Halle) : 1 knecht, 1 jongen. 3000 lb. - (p.26-1).
34. *Thierris Deus* : 1 knecht (p.24-11).
35. *Bernard Dop* : 1 knecht. 2000 lb. - 3200 lb. (p.25-4).
36. *Gilles Dop* : 1 knecht. 3000 lb. - 4000 lb. (p.24-2).
37. *Jehans de Durdregth* : 1 knecht. 3000 lb. - in 1297 bezat hij samen met zijn zoon Coppin 5200 lb. (p.24-17).

(6) De Ieliaard Thierris li Brabanchons mag niet verward worden met de klauwaardsgezinde ridder Mher Diederik den Brabantere, kapitein van het kasteel te Saaftinge (Zie J. COLENS, A. w., bl. 216 en 223).

38. *Berthelmieu Gabriel*. (p.26-12).
39. *Berthelemieus Folke*. - 400 lb. (p.24-8).
40. *Jaquemes li Garencopre*. 2000 lb. - (p.25-10) 7.
41. *Wautier Garencopre* : vrouw, 1 zoon, 1 knecht. 2000 lb. - 2000 lb. (p.23-4).
42. *Jehans Goederich* : 1 knecht. 3000lb. - 2000 lb. (p.24-4).
43. *Jehans Grelegambe* (Smalbeen) : 2 knechten. - 1200 lb. (p.25-16).
44. *Jehans de le Grise*. (p.23-9).
45. *Pieron Groete Boyere* : 3 knechten, 1 meid. (p.23-5).
46. *Jaquemes de Groenendike* : vrouw, 1 dochter, 2 knechten, 1 meid. 3000 lb. - 3200 lb. (p.25-15).
47. *Lambin Guerrewin d'Ardenbourgh* : 1 knecht. 2000 lb. - 1000 lb. (p.24-14).
48. *Pierres de Harchebarghe* (van Hertsberge) : vrouw, 1 zoon, 1 knecht, 1 meid. (p.25-20).
49. *Gillis Hovet* (Hoeft) : 3 knechten. 3000 lb. - (p.24-18).
50. *Mathieu Hovet* : 3 zonen, 1 schoondochter, 3 knechten, 1 meid. 3000 lb. - 8000 lb. (p.22-1).
51. *Gilles Hubregth* : vrouw, 2 dochters, Marie Garencopers en Grielekin de St. Omer. 3000 lb. - 4000 lb. (p.25-9).
52. *Jaquemes Kant*. (p.24-5).
53. *Pierres Karidon*. - 800 lb. (p.22-11).
54. *Jehan Kemenade* : vrouw, 1 zoon, 1 dochter, 1 knecht, 1 meid en zijn schoonbroeder Gerard de Sus (nr. 86). 1000 lb. - 1000 lb. (p.26-14).
55. *Claiekin li Lantzwert*. (p.25-12). Waarschijnlijk vrijlaat.
56. *Clais de Lapescore*. (p.25-11). Waarschijnlijk vrijlaat.
57. *Simon Lescot*. (p.25-3).
- 58.59. *Jaquemes Louvin*. 2000 lb. - 2000 lb. *Lambers Louvin*. 3000 lb. - 4000 lb. : 3 knechten, 1 jongen. (p.22-8 en 9).
60. *Mathieu Lombart* : vrouw, 2 knechten, 1 jongen. 1000 lb. - (p.24-16).
61. *Lambers Maral*. - 800 lb. (p.23-10).
62. *Jehan Meral* (Maral). - 400 lb. (p.25-18).
63. *Beatrix feme George de le Mate* (van der Matte) : 1 zoon, 1 neef, 1 knecht, 1 meid. 3000 lb. - 4000 lb. (p.23-2) 8.

(7) In 1302 was er te Brugge een andere Jacop Garencopere, die klauwaard was en lakens leverde voor het leger en voor de ambtenaren (COLENS, A. w., bl. 135, 187 en 219).

(8) Joris van der Matte zelf was te Brugge gebleven. De vlucht van zijn vrouw en van zijn zoon naar het Franse gebied, bracht hem voorzeker in opspraak te Brugge. Het is waarschijnlijk daarom dat hij de zeer grote som van 1245 lb. aan de stad leende. (COLENS, A. w., bl. 103).

64. *Mawekm.* (p.25-2).
65. *Jaquemes Meyhart.* (p.25-7).
66. *Gilles fieus Berthelmieu de la Mote* (van der Mote) : 2 knechten, 1000 lb. - (p.22-6).
67. *Berthelmieus li Noirs Chevaliers* (Zwartruddere). 1000 lb. - 1200 lb. (p.23-8).
68. *Jehans li Noirs Chevaliers.* (p.25-5).
69. *Ernaus de Parbome.* (p.25-13). Waarschijnlijk vrijlaat.
- 70-71. *Jehan Pauwels et Pauwels ses freres.* (p.26-10 en 11).
72. *Jehan Pieterssone* (Jan f.ser Pieters) : vrouw, 3 dochters, 1 zoon, 9 knechten, 2 meiden. 3000 lb. - (p.22-13).
73. *Pierres Plume.* - 1200 lb. (p.22-10).
74. *Gerard de Portkine* : 1 zoon. 1000 lb. - 2000 lb. (p.26-6).
75. *Lambin Potin* : 2 knechten, 1 jongen - 1600 lb. (p.26-2).
76. *Pierron Provinizien* (Provinsijn) : vrouw, 1 zoon, 1 dochter, 2 knechten, 1 meid, 1 jongen. 3000 lb. - 4000 lb. (p.23-13).
77. *Jehan fieus Robbe Zoete* : 1 zoon. - 800 lb. (p.24-3).
78. *Jehan Ruweloke* : vrouw, 2 zonen, 1 dochter, Zoetin Mauwers, 1 meid. - 1000 lb. (p.23-3).
79. *Osten du Sac (Uten Sacke)* : 1 zoon, 1 knecht. - 4000 lb. (p.22-7).
80. *Jehan de Saint-Quentin.* (p.26-8).
81. *Jehan de Scepstale* : 1 zoon. (p.25-24).
82. *Jehan de Snelinghem* (van Snellegem). (p.25-27).
83. *Riquard Standard* : vrouw, 3 zonen, 2 knechten, 2 jongens. 3000 lb. - 3200 lb. (p.23-14) 9.
84. *Martin Stenkin* : vrouw, 1 knecht. - 800 lb. (p.26-3).
85. *Berthelmieu de Strates* : vrouw, 1 knecht. (p.26-4)
86. *Gerard de Sus.* 1000 lb. - 1000 lb. (p.26-15).
87. *Jehans de Utkerke* : 3 knechten. - 4000 lb. (p.24-6).
88. *Robers de Valenchienes* : 1 knecht. 1000 lb. - 2000 lb. (p.26-9).
89. *Pierron Wareghare* (Warregaren) : 1 knecht. - 1600 lb. (p.22-5).
90. *Jaquemes du Was.* (p.24-7).
91. *Jehan Wautier fieus Olive de le Houke.* (p.26-7).
92. *Wautier de Zelande* li taillières. (p.25-17).
93. *Arnous de Zomergem* li machecliers. (p.22-12).
94. *Jaquemes Zoppere* : vrouw, 2 knechten. (p.22-3).

(9) De leliaard Riquard Standard mag niet verward worden met ridder Riquardus Estandard, die deel uitmaakte van de lijfwacht van Gwijde van Dampierre, met wie hij in Frankrijk gevangen zat. Zie J. J. DE SMET, *Corpus Chronicorum Flandriae*, II, Brussel, 1941, bl. 190.

De hierna vermelde personen maakten deel uit van de 468 Brugse gijzelaars die, op bevel van Châtillon, naar Doornik werden gezonden na de mouterij van 13 Juli 1301 te Brugge :

De poorters 2° Gilles Alverdoe, 11° Lambert Bonin, 42° Jan Goederich, 47° Gherwin van Ardenburg, 48° Pieter van Hertsberge en 94° Jacob Zoppere. De lakensnijder 85° Berthelmeus van Straten. De brouwer 75° Lamsin Potin. De hosteliers 54° Jan Keminade, 61° en 62° Jan en Lambert Maraël en 86° Gerard de Sus¹⁰.

JOS. DE SMET.

I. G. De Bels en zijn « Handboek voor de Meetkundige-Schatter » (1743)

Het archief van de Raad van Vlaanderen bevat een massa documenten van de meest diverse aard en van de meest verscheiden herkomst, die op het eerste zicht niets met de activiteit van deze instelling te maken hebben. Het zijn charters, rekeningen en comptabiliteitsstukken, registers van « ommestellingen », ferieboeken, staten van goed, registers van denombrementen, bundels correspondentie, handboeken, enz., enz. Zij behoorden oorspronkelijk tot het archief van parochies en heerlijkheden, van kerken en kloosters, of, wat nog meer het geval is, maakten zij deel uit van de papieren van private personen : advocaten, procureurs, deurwaarders, griffiers, landmeters, « prijsers », handelaars, enz.

Hoe kwamen deze documenten in de Raad van Vlaanderen terecht ? Enkele werden door de partijen als bewijsstukken tot staving van hun eis of hun verweer bij hun procesdossier gevoegd. Zij werden dan later wel uit

(10) L. VERRIEST, *Le registre de la « Loi » de Tournai de 1302 et Listes des Otages de Bruges (1301) et de Courtrai*, in *Bulletin de la Commission royale d'Histoire*, 1911, bl. 485-499.